STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA JÁNA MAZÁKA

přednesené dne 15. září 2009[1]

I – Úvod

1. Žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce předložené německým Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správní soud) se týkají výkladu některých ustanovení směrnice Rady 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, které z jiných důvodů potřebují mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany (dále jen „směrnice 2004/83“)[2]. Tyto žádosti se týkají podmínek, za kterých na základě čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 zaniká postavení uprchlíka. Bundesverwaltungsgericht se snaží zjistit zejména to, zda dochází k pozbytí postavení uprchlíka podle čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83, jestliže přestaly existovat odůvodněné obavy uprchlíka z pronásledování, na základě kterých bylo postavení uprchlíka přiznáno, a uprchlík nemusí mít obavy z pronásledování ani z jiných důvodů ve smyslu čl. 2 písm. c) této směrnice. V případě, že by Soudní dvůr rozhodl, že postavení uprchlíka za výše uvedených okolností nezaniká, žádá předkládající soud o odpověď na otázku, zda vůbec a v jaké míře se na zánik tohoto postavení uplatňují další požadavky. Předkládající soud také žádá o vysvětlení způsobu, jakým mají být nové, odlišné okolnosti zakládající pronásledování, v kontextu zániku postavení uprchlíka posuzovány, jestliže dosavadní okolnosti, pro které bylo postavení uprchlíka přiznáno, přestaly existovat.

II – Právní rámec

A – *Mezinárodní právo – Úmluva o právním postavení uprchlíků*

2. Úmluva o právním postavení uprchlíků, která byla podepsána dne 28. července 1951[3] v Ženevě, vstoupila v platnost dne 22. dubna

1 — Původní jazyk: angličtina.
2 — Úř. věst. 2004, L 304, s. 12; Zvl. vyd. 19/07, s. 96.
3 — Recueil des traités des Nations unies, sv. 189, s. 150, č. 2545 (1954).

1954. Znění této úmluvy použitelné na spor v původním řízení je znění vyplývající z Protokolu týkajícího se právního postavení uprchlíků, který byl přijat dne 31. ledna 1967 v New Yorku a vstoupil v platnost dne 4. října 1967 (dále jen „Ženevská úmluva“).

3. Podle čl. 1 odst. A bodu 2 Ženevské úmluvy se pojem „uprchlík“ vztahuje na kteroukoli osobu, jež „se nachází mimo svou vlast a má odůvodněné obavy z pronásledování z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti; […]“.

4. Podle čl. 1 odst. C Ženevské úmluvy „[t]ato úmluva pozbývá platnosti pro jakoukoli osobu spadající pod podmínky odstavce A, jestliže:

[…]

5) nemůže dále odmítat ochranu země své státní příslušnosti, poněvadž okolnosti, pro které byla uznána uprchlíkem, tam přestaly existovat; […]“.

B – *Právo Společenství*

5. Článek 2 písm. c) směrnice 2004/83 stanoví, že „uprchlíkem“ se rozumí příslušník třetí země, který se v důsledku oprávněných obav [před pronásledováním] z pronásledování z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů nachází mimo zemi své státní příslušnosti a je neschopen přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu dotyčné země.

6. Článek 2 písm. e) směrnice 2004/83 stanoví, že „osobou, která má nárok na podpůrnou ochranu“ se rozumí státní příslušník třetí země [...], která nesplňuje podmínky pro uznání za uprchlíka, ale u které existují závažné důvody se domnívat, že pokud by se vrátila do země svého původu, [...], byla by vystavena reálné hrozbě, že utrpí vážnou újmu uvedenou v článku 15, [...], přičemž

tato osoba nemůže nebo vzhledem ke shora uvedené hrozbě nechce přijmout ochranu dotyčné země.

7. Článek 4 směrnice 2004/83, nadepsaný „Posuzování skutečností a okolností“ ve svém čtvrtém odstavci stanoví, že „[S]kutečnost, že žadatel již byl pronásledován nebo utrpěl vážnou újmu nebo byl vystaven přímým hrozbám pronásledování nebo způsobení vážné újmy, je závažným ukazatelem odůvodněnosti obav žadatele z pronásledování nebo reálného nebezpečí utrpění vážné újmy, neexistují-li závažné důvody domnívat se, že pronásledování nebo způsobení újmy se již nebude opakovat.“

8. Článek 7 nadepsaný „Poskytovatelé ochrany“ stanoví, že:

„1. Ochranu mohou poskytovat:

a) stát; nebo

b) strany nebo organizace, včetně mezinárodních organizací, které ovládají stát nebo podstatnou část území státu.

2. Má se zpravidla za to, že ochrana je poskytována, jestliže subjekty uvedené v odstavci 1 učiní přiměřené kroky k zabránění pronásledování nebo způsobení vážné újmy, mimo jiné zavedením účinného právního systému pro odhalování, stíhání a trestání jednání představujících pronásledování nebo způsobení vážné újmy, a žadatel má k této ochraně přístup.

3. Při posuzování, zda určitá mezinárodní organizace ovládá stát nebo podstatnou část jeho území a poskytuje ochranu popsanou v odstavci 2, berou členské státy v úvahu případné pokyny obsažené v souvisejících aktech Rady.“

9. Článek 11 směrnice 2004/83 nadepsaný „Ukončení“ stanoví:

„Státní příslušník třetí země […] pozbývá postavení uprchlíka, jestliže […]

e) nemůže dále odmítat ochranu země své státní příslušnosti, poněvadž okolnosti, pro které byl uznán uprchlíkem, tam přestaly existovat;

[…]

2. Při hodnocení podle odst. 1 písm. e) […] přihlížejí členské státy k tomu, zda má změna okolností natolik významnou a trvalou povahu, že obavy uprchlíka z pronásledování již nelze považovat za odůvodněné.“

10. Článek 14 směrnice 2004/83 nadepsaný „Odnětí, ukončení platnosti nebo zamítnutí prodloužení platnosti postavení uprchlíka“ stanoví:

„1. Pokud jde o žádosti o mezinárodní ochranu podané po vstupu této směrnice v platnost, členské státy odejmou, ukončí platnost nebo zamítnou prodloužení platnosti postavení uprchlíka přiznané vládním, správním, soudním nebo kvazisoudním orgánem státnímu příslušníkovi třetí země nebo osobě bez státní příslušnosti, pokud již přestal být uprchlíkem v souladu s článkem 11.

2. Aniž je dotčena povinnost uprchlíka v souladu s čl. 4 odst. 1 sdělit všechny významné skutečnosti a poskytnout všechny související dokumenty, jež má k dispozici, prokazuje v jednotlivém případě členský stát, který

postavení uprchlíka přiznal, že dotyčná osoba přestala být uprchlíkem nebo nikdy nebyla uprchlíkem v souladu s odstavcem 1 tohoto článku […].“

11. Článek 15 směrnice 2004/83 nadepsaný „Vážná újma“ stanoví:

„Vážnou újmou se rozumí:

a) uložení nebo vykonání trestu smrti; nebo

b) mučení, nelidské či ponižující zacházení nebo trest vůči žadateli v zemi původu; nebo

c) vážné a individuální ohrožení života nebo nedotknutelnosti civilisty v důsledku svévolného násilí během mezinárodního nebo vnitrostátního ozbrojeného konfliktu.“

C – *Vnitrostátní právo*

12. Ustanovení § 3 odst. 1 zákona o azylovém řízení (Asylverfahrensgesetz) stanoví, že:

„Cizí státní příslušník je uprchlíkem ve smyslu [Ženevské úmluvy] pokud mu ve státě, kterého je státním příslušníkem, hrozí nebezpečí podle § 60 odst. 1 zákona o pobytu cizinců [Aufenthaltsgesetz] […]“

13. Ustanovení § 60 odst. 1 Aufenthaltsgesetz obsahuje výčet okolností, za kterých nesmí být cizí státní příslušník vyhoštěn.

14. Dne 19. srpna 2007 byl ve Spolkové republice Německo přijat zákon provádějící směrnice Evropské unie o trvalém pobytu a azylu[4], kterým byl, mimo jiné, pozměněn § 73 odst. 1 Asylverfahrensgesetz tak, aby byly do vnitrostátního práva provedeny články 11 a 14 směrnice 2004/83. Ustanovení § 73 odst. 1 Asylverfahrensgesetz stanoví:

„Udělený azyl a přiznané postavení uprchlíka se bez prodlení odnímají, jakmile podmínky pro jejich udělení nebo přiznání přestaly existovat. To je zejména v případě, kdy nemůže dále odmítat ochranu země své státní příslušnosti, poněvadž okolnosti, pro které byl uznán uprchlíkem, tam přestaly existovat […]“

4 — Gesetz zur Umsetzung aufenthalts- und asylrechtlicher Richtlinien der Europäischen Union, BGBl. I, s. 1970. Tento zákon vstoupil v platnost dne 28. srpna 2007.

III – Spor v původním řízení a předběžné otázky

15. Účastníci původního řízení přicestovali v letech 1999 a 2002 do Německa a tam požádali o azyl. Aydin Salahadin Abdulla, žalobce ve věci C-175/08, je iráckým státním příslušníkem turkmenské národnosti a sunnitského vyznání. V odůvodnění své žádosti o azyl uvedl, že ze zoufalství nad uvězněním svého bratra pobodal člena strany Baath. Kamil Hasan, žalobce ve věci C 176/08, je iráckým státním příslušníkem arabské národnosti a sunnitského vyznání. V odůvodnění své žádost o azyl uvedl, že jeho bratranec u sebe ukryl dokumenty zakázané opoziční strany a pistoli a při následné domovní prohlídce byly tyto věci nalezeny. Ahmed Adem a Hamrin Mosa Rashi, žalobci ve věci C-178/08, jsou manželé irácké státní příslušnosti muslimského náboženského vyznání. Pan Adem je příslušníkem arabské národnosti, zatímco paní Rashi je kurdské národnosti. V odůvodnění své žádost o azyl uvedli, že po

A. Ademovi pátrá tajná policie z důvodu činnosti pro opoziční stranu („Hisb-Al-Schaab--Al-Dimoqrati“). Dler Jamal, navrhovatel ve věci C-179/08, je iráckým státním příslušníkem kurdské národnosti a muslimského vyznání. V odůvodnění své žádost o azyl se odvolával na problémy se dvěma členy vládnoucí strany Baath.[5]

16. Navrhovatelům bylo v letech 2001 a 2002 Bundesamt für die Anerkennung ausländischer Flüchtlinge, nyní Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Spolkový úřad pro migraci a uprchlíky) (dále jen „Bundesamt“) přiznáno postavení uprchlíka podle § 51 odst. 1 cizineckého zákona (Ausländergesetz) (nyní: § 3 odst. 1 Asylverfahrensgesetz ve spojení s § 60 odst. 1 Aufenthaltsgesetz). Bundesamt jim však v období mezi lednem 2005 a srpnem 2005 toto postavení odňal z důvodu změněných poměrů v Iráku. Navrhovatelé napadli tato rozhodnutí o odnětí postavení uprchlíka u Verwaltungsgericht (správní soud). Verwaltungsgerich tato rozhodnutí o odnětí postavení uprchlíka zrušil s ohledem, mimo jiné, na nestabilní situaci v Iráku.

17. Na základě odvolání podaných Spolkovou republikou Německo ke správním soudům vyššího stupně (Oberverwaltungsgericht a Verwaltungsgerichtshof) byla rozhodnutí Verwaltungsgericht změněna a žaloby na neplatnost podané navrhovateli byly v období mezi březnem a srpnem 2006 zamítnuty. Správní soudy vyššího stupně ve svých rozhodnutích vycházely mimo jiné ze skutečnosti, že dosavadní režim Saddama Husseina definitivně ztratil vojenskou a politickou moc nad Irákem a žalobci tedy mají dostatečnou jistotu, že nebudou tímto režimem pronásledováni. Dotčené soudy se také domnívaly, že navrhovatelům s velkou pravděpodobností nehrozilo jakékoliv pronásledování ani z jiných důvodů. Správní soudy vyššího stupně navíc konstatovaly, že pokud stále ještě dochází k teroristickým útokům a bojům mezi militantní opozicí, jakož i řádnými jednotkami bezpečnostních sil a koaličními ozbrojenými silami, není rozpoznatelné, zda toto dění má ve vztahu k navrhovatelům znaky relevantní v otázce azylu. Podle dotčených soudů nespadá obecné nebezpečí do oblasti ochrany poskytnuté v § 60 odst. 1 Aufenthaltsgesetz, ani ve čl. 1 odst. C bodu 5 Ženevské úmluvy. Kromě toho rozhodnutí o odnětí postavení uprchlíka nevyvolávala s ohledem na směrnici 2004/83 právní pochybnosti, jelikož tato směrnice neměla

5 — Navrhovatelé ve věcech C-175/08 (Aydin Salahadin Abdulla), C-176/08 (Kamil Hasan), C-178/08 (Ahmed Adem a Hamrin Mosa Rashi) a C-179/08 (Dler Jamal) budou v tomto řízení společně označováni jako „navrhovatelé“.

před uplynutím lhůty k jejímu provedení přímý účinek. Dotyčné soudy se také domnívaly, že směrnice 2004/83 nemění podstatu § 60 odst. 1 Aufenthaltsgesetz.

Předkládající soud se v souladu s ustálenou judikaturou a s ohledem na znění a účel čl. 1 odst. A písm. 2 Ženevské úmluvy domnívá, že se na obecné nebezpečí nevztahuje ochrana poskytovaná tímto ustanovením ani čl. 1 odst. C písm. 5 prvním pododstavcem této úmluvy. Otázka, zda se cizinec musí vrátit do své země původu v případě, že mu hrozí obecné nebezpečí, nemůže být zkoumána v kontextu zániku postavení uprchlíka podle § 73 odst. 1 Asylverfahrensgesetz, ale musí být spíše zkoumána podle § 60 odst. 7 a § 60 písm. a) bod 1 první věty Aufenthaltsgesetz. Předkládající soud také poznamenal, že zánik postavení uprchlíka nemusí nutně vést ke ztrátě práva pobývat v Německu.

18. Navrhovatelé podali k předkládajícímu soudu opravný prostředek „Revision" proti těmto rozsudkům správních soudů vyššího stupně.

19. Předkládající soud má za to, že povaha změny okolností v zemi původu uprchlíka musí být významná a trvalá a že musí přestat existovat odůvodněné obavy uprchlíka z pronásledování, na základě kterých došlo k přiznání postavení uprchlíka a uprchlík nesmí mít obavy z pronásledování ani z jiných důvodů. Jestliže uprchlík tvrdí, že v případě navrácení do své země původu bude vystaven novému a jinému pronásledování, musí být prokázána reálná hrozba takového pronásledování. Výraz „ochrana země státní příslušnosti" uvedený v čl. 1 odst. C písm. 5 Ženevské úmluvy má stejný význam jako výraz „ochrana vlasti" obsažený v čl. 1 odst. A písm. 2 této úmluvy a týká se pouze ochrany z pronásledování.

20. Předkládající soud má nicméně pochybnosti o správnosti tohoto postoje s ohledem na návrh Komise[6], který vedl k přijetí směrnice 2004/83, a na některé dokumenty vydané Úřadem vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (dále jen „UNHCR"). Krom toho, že se Komise ve svém návrhu vyslovila v tom smyslu, že musí být přezkoumáno, zda došlo k zásadní změně rozhodujícího politického nebo sociálního významu, která vedla ke stabilním mocenským poměrům, uvedla dále, že musí existovat objektivní a přezkoumatelné důkazy, že v zemi jsou obecně dodržována

6 — KOM(2001) 510 v konečném znění, s. 26.

lidská práva, což by mohlo naznačovat, že zánik postavení uprchlíka závisí na dalších podmínkách. Předkládající soud dále poznamenává, že poznámky UNHCR k ustanovením Ženevské úmluvy o zániku postavení uprchlíka nejsou příliš jasné[7].

21. V případě, že by Soudní dvůr dospěl k závěru, že postavení uprchlíka nezaniká podle čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83, pokud odůvodněné obavy uprchlíka z pronásledování[8], na základě kterých došlo k přiznání postavení uprchlíka, zanikly a uprchlík nemá žádné jiné důvody k obavám z pronásledování[9], žádá předkládající soud o vysvětlení, zda zánik postavení uprchlíka předpokládá existenci poskytovatele ochrany ve smyslu čl. 7 odst. 1 směrnice 2004/83 a zda je ochrana dostupná, pokud ji lze zajistit pouze prostřednictvím mezinárodních vojenských jednotek. Předkládající soud se také táže, zda postavení uprchlíka zaniká i v případě, kdy je uprchlík po návratu do země svého původu, poté co přestaly existovat oprávněné obavy z pronásledování, vystaven nebezpečí vážné újmy ve smyslu článku 15 směrnice 2004/83, na základě které má nárok na podpůrnou ochranu podle článku 18 této směrnice. Podle předkládajícího soudu se jedná o samostatný status ochrany, který je třeba odlišovat od postavení uprchlíka. Zánikem postavení uprchlíka tedy státní příslušník třetí země ztrácí pouze své postavení jako uprchlík. Splňuje-li místo toho všechny podmínky pro poskytnutí podpůrné ochrany podle článku 18 směrnice 2004/83, je namístě mu v Německu poskytnout s tím spojenou ochranu, která odpovídá zákazu vyhoštění (viz § 60 odst. 2, 3 a 7 druhá věta Aufenthaltsgesetz), spojenou s povolením pobytu podle § 25 odst. 3 tohoto zákona. Předkládající soud se také domnívá, že zánik postavení uprchlíka nemůže záviset na tom, zda je v zemi původu, obecně a nezávisle na nebezpečí pronásledování, stabilní bezpečnostní situace a zda obecné životní podmínky zaručují existenční minimum.

22. Předkládající soud uvádí, že ani v Ženevské úmluvě ani ve směrnici 2004/83 není blíže

7 — Podle předkládajícího soudu, UNHCR ve své příručce o řízeních a kritériích pro určení postavení uprchlíka podle úmluvy z roku 1951 a protokolu týkajícího se právního postavení uprchlíka z roku 1967 zjevně vychází z myšlenky, že podmínky pro přiznání a odnětí postavení uprchlíka by se měly do značné míry shodovat. Naproti tomu poznámky UNHCR v Pokynech UNHCR k mezinárodní ochraně ze dne 10. února 2003: Zánik postavení uprchlíka podle článku 1 odst. C bodu 5 a 6 Úmluvy z roku 1951 týkající se právního postavení uprchlíků vyvolávají dojem, že i když přestaly existovat obavy z pronásledování, zánik postavení uprchlíka závisí také na splnění dalších podmínek, které s pronásledováním nesouvisí. V souladu s body 15 a 16 dotčených pokynů se kromě fyzické bezpečnosti vyžaduje zejména existence fungující vlády a základních správních struktur, které jsou prokázány fungujícím právním a soudním systémem, jakož i existencí přiměřené infrastruktury, která obyvatelům umožňuje výkon jejich práv, včetně práva na základní živobytí. Všeobecná situace v oblasti lidských práv je v tomto ohledu důležitým ukazatelem.

8 — Ve smyslu čl. 2 písm. c) této směrnice.

9 — Ve smyslu čl. 2 písm. c) této směrnice.

upřesněno, kdy jsou obavy z pronásledování odůvodněné, nebo kdy je v případech zániku postavení uprchlíka již nelze považovat za odůvodněné. V případech zániku postavení uprchlíka se předkládající soud doposud domníval, že obavy uprchlíka nemůžou být považovány za odůvodněné, jestliže v jeho zemi původu došlo k tak významné a trvalé změně okolností, že je s dostatečnou jistotou na dohlednou dobu vyloučeno opakování perzekučních opatření, která byla rozhodující pro jeho útěk, a jestliže mu při návratu se značnou pravděpodobností nehrozí nové nebo jiné pronásledování ani z jiných důvodů. Předkládající soud má za to, že nové a odlišné okolnosti musí být posouzeny podle stejného kritéria pravděpodobnosti jako ty, pro které byla osoba uznána uprchlíkem.

23. Předkládající soud také uvádí, že podle čl. 4 odst. 4 směrnice 2004/83 je skutečnost, že žadatel již byl pronásledován nebo utrpěl vážnou újmu nebo byl vystaven přímým hrozbám pronásledování nebo způsobení vážné újmy závažným ukazatelem oprávněnosti obav žadatele z pronásledování nebo reálného nebezpečí utrpění vážné újmy, neexistují-li závažné důvody domnívat se, že pronásledování nebo způsobení újmy se již nebude opakovat. Předkládající soud se nicméně domnívá, že restriktivní formulace „solcher Verfolgung“ (v české verzi „pronásledování“), která se vyskytuje i v anglickém („such persecution“) a francouzském („cette persécution“) znění svědčí o tom, že usnadněné dokazování neplatí ve všech případech, mimo jiné v případě prožitého pronásledování, nýbrž předpokládá inherentní příčinnou souvislost mezi prožitým pronásledováním a skutkovým stavem, který by mohl při návratu opět vést k pronásledování. Pokud naproti tomu čl. 4 odst. 4 směrnice 2004/83 platí rovněž v případech, ve kterých není dána žádná inherentní příčinná souvislost, bylo by třeba dále objasnit, zda se toto ustanovení použije rovněž při zániku postavení uprchlíka nebo zda v tomto ohledu čl. 14 odst. 2 směrnice 2004/83 obsahuje zvláštní pravidlo, které má přednost před obecným pravidlem v čl. 4 odst. 4 této směrnice.

24. Na základě těchto úvah rozhodl Bundesverwaltungsgericht rozhodnutími ze dne 7. února 2008 (věci C-176/08 a C-179/08) a ze dne 31. března 2008 (věci C-175/08 a C-178/08) přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1. Musí být čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice Rady 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 vykládán v tom smyslu, že – nehledě na

čl. 1 odst. C bod 5 druhou větu Úmluvy o právním postavení uprchlíků ze dne 28. července 1951 (Ženevská úmluva o uprchlících) – zaniká postavení uprchlíka, jakmile zanikly odůvodněné obavy uprchlíka z pronásledování ve smyslu čl. 2 písm. c) uvedené směrnice, na základě kterých došlo k přiznání postavení uprchlíka a uprchlík nemusí mít obavy z pronásledování ani z jiných důvodů ve smyslu čl. 2 písm. c) směrnice 2004/83?

2. Pro případ, že otázku 1 je třeba zodpovědět záporně: Předpokládá pozbytí postavení uprchlíka podle čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice mimo jiné, že v zemi státní příslušnosti uprchlíka:

a) existuje poskytovatel ochrany ve smyslu čl. 7 odst. 1 směrnice 2004/83, přičemž postačuje, když je ochrana zajištěna pouze s pomocí mezinárodních vojenských jednotek;

b) není uprchlík vystaven hrozbě žádné vážné újmy ve smyslu článku 15 směrnice, která vede k přiznání podpůrné ochrany podle článku 18 směrnice, a/nebo

c) bezpečnostní situace je stabilní a celkové životní podmínky zaručují existenční minimum?

3. Je v situaci, kdy dosavadní okolnosti, pro které bylo dotčené osobě přiznáno postavení uprchlíka, přestaly existovat, nezbytné posuzovat nové, odlišné okolnosti zakládající pronásledování

a) na základě kritéria pravděpodobnosti uplatňovaného při přiznávání postavení uprchlíka, nebo se ve prospěch dotčené osoby použije jiné měřítko,

b) při zohlednění usnadněného dokazování čl. 4 odst. 4 směrnice 2004/83?“

IV – Řízení před Soudním dvorem

25. Písemná vyjádření předložili žalobci, Spolková republika Německo, Italská republika, Kyperská republika, Spojené království Velké Británie a Severního Irska a Komise Evropských společenství. Jednání se konalo dne 2. června 2009.

V – K přípustnosti

26. Předkládající soud uvádí, že v projednávaných případech nespadá odnětí postavení uprchlíka přímo do čl. 14 odst. 1 ve spojení s článkem 11 směrnice 2004/83, jelikož žádosti o mezinárodní ochranu byly podány ještě před tím, než tato směrnice vstoupila v platnost. Předkládající soud se nicméně domnívá, že odnětí postavení uprchlíků žalobců je nutno posuzovat podle nového znění § 73 Asylverfahrensgesetz, který vstoupil v platnost dne 28. srpna 2007, jelikož německý zákonodárce provedl články 14 a 11 směrnice 2004/83, aniž by omezil časovou působnost nových ustanovení. Podle předkládajícího soudu Soudní dvůr v obdobných případech uznal svou pravomoc rozhodnout o žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce týkající se provedení práva na vnitrostátní úrovni, ačkoliv to není právem Společenství vyžadováno.

27. Podle ustálené judikatury, v rámci spolupráce mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy, která je zavedená článkem 234 ES, přísluší pouze vnitrostátnímu soudci posoudit s ohledem na zvláštnosti každé věci jak nezbytnost rozhodnutí o předběžné otázce pro vydání jeho rozsudku, tak i relevanci otázek, které Soudnímu dvoru klade. Soudní dvůr může odmítnout žádost podanou vnitrostátním soudem pouze tehdy, pokud je zjevné, že žádaný výklad práva Společenství nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu

sporu v původním řízení nebo jestliže se jedná o obecný nebo hypotetický problém[10].

28. Jestliže se otázky položené vnitrostátním soudem týkají výkladu práva Společenství, je tedy Soudní dvůr v zásadě povinen rozhodnout. Pokud navíc vnitrostátní právní úprava volí řešení, která se shodují s řešeními práva Společenství, má Společenství jasný zájem na tom, aby se v zájmu vyloučení rizika budoucích rozdílných výkladů ustanovení a pojmy převzaté z práva Společenství vykládaly jednotně, bez ohledu na podmínky, ve kterých se mají uplatnit[11].

29. Pokud jde o použití uvedené judikatury na projednávané žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, je ze znění čl. 14 odst. 1 ve spojení s článkem 39 směrnice 2004/83 zřejmé, že tato směrnice se na žalobce nepoužije, jelikož jejich žádosti o mezinárodní ochranu[12] byly podány před vstupem této směrnice v platnost[13]. Z předkládacího usnesení však vyplývá, že i když směrnice 2004/83 přímo neupravuje takovou situaci, o jakou se jedná v projednávané věci, bylo ustanovení § 73 Asylverfahrensgesetz pozměněno s cílem provést články 11 a 14 směrnice 2004/83 a zajistit ode dne 28. srpna 2007 stejná řešení jako jsou přijatá v právu Společenství, bez ohledu na datum podání žádosti o přiznání postavení uprchlíka v Německu.

30. Ve světle výše uvedené judikatury a okolností a vzhledem k tomu, že žádná skutečnost vyplývající ze spisu neumožňuje předpokládat, že by se předkládající soud mohl odchýlit od výkladu ustanovení směrnice 2004/83, který poskytl Soudní dvůr, jsem toho názoru, že Soudní dvůr má pravomoc o předběžné otázce rozhodnout.

10 — Viz mimo jiné rozsudek ze dne 15. prosince 1995, Bosman a další (C-415/93, Recueil, s. I-4921, body 59 až 61); ze dne 27. listopadu 1997, Somalfruit and Camar (C-369/95, Recueil, s. I-6619, body 40 a 41); ze dne 13. července 2000, Idéal tourisme (C-36/99, Recueil, s. I-6049, bod 20); ze dne 7. ledna 2003, BIAO (C-306/99, Recueil, s. I-1, bod 88), a ze dne 7. června 2005, VEMW a další (C-17/03, Sb. rozh. s. I-4983, bod 34).

11 — Viz obdobně rozsudky ze dne 17. července 1997, Leur-Bloem (C-28/95, Recueil, s. I-4161, bod 32), a ze dne 16. března 2006, Poseidon Chartering (C-3/04, Sb. rozh. s. I-2505, bod 16); viz také rozsudek ze dne 11. prosince 2007, ETI a další (C-280/06, Sb. rozh. s. I-10893, bod 23).

12 — Viz výše bod 15.

13 — Směrnice 2004/83 vstoupila v platnost dne 10. října 2004.

VI – K předběžným otázkám

A – *K první a druhé otázce*

31. Podstatou prvních dvou otázek předkládajícího soudu, které je vhodné zkoumat společně, je žádost o upřesnění podmínek[14], které musí být splněny k tomu, aby došlo k zániku postavení uprchlíka podle čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83.

1. Hlavní argumenty účastníků řízení

32. Navrhovatelé se domnívají, že odpověď na první otázku předkládajícího soudu by měla být záporná. Navrhovatelé a Komise tvrdí, že podmínky, které musí být splněny za účelem získání postavení uprchlíka a podmínky nezbytné k zániku tohoto postavení nejsou shodné. Domnívají se, že neexistence oprávněných obav z pronásledování nepostačují k zániku postavení uprchlíka a že musí být splněny ještě další podmínky. Navrhovatel ve věci C-175/08 má za to, že členské státy jsou podle čl. 11 odst. 2 směrnice 2004/83 povinny zkoumat, zda změna okolností v zemi jeho státní příslušnosti má významnou a trvalou povahu. Ochrana ve smyslu čl. 1 odst. C bodu 5 Ženevské úmluvy nezahrnuje pouze ochranu z pronásledování, ale vyžaduje fungující vládu se základními správními strukturami. V souladu s čl. 8 odst. 2 směrnice musí být při ověřování dostupnosti ochrany přihlédnuto k celkové situaci v zemi původu a k osobní situaci žadatele. Navrhovatelé ve věci C-176/08 a ve věci C-179/08 jsou toho názoru, že čl. 1 odst. C bod 5 Ženevské úmluvy nemůže být vykládán v tom smyslu, že odráží čl. 1 odst. A bod 2 této úmluvy. Článek 1 odst. C bod 5 výslovně stanoví podmínku, že uprchlík nemůže dále odmítat ochranu země své státní příslušnosti, a tudíž lze odůvodněně očekávat jeho návrat do této země. Článek 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 vykládaný ve světle čl. 1 odst. C bod 5 Ženevské úmluvy předpokládá, že k zániku postavení uprchlíka je nutné nejen ukončení pronásledování v zemi původu, ale že i další změny v této zemi musí umožnit státu poskytnout ochranu a zaručit uprchlíkům životní podmínky zaručující existenční minimum. Nahrazení jednoho režimu jiným režimem nestačí k pozbytí postavení uprchlíka podle čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83, jestliže není doprovázeno podstatnými a trvalými změnami vedoucími ke vzniku nebo znovunastolení základních struktur národní ochrany. Navrhovatelé ve věci C-178/08 jsou toho názoru, že k tomu, aby osoba na základě čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 pozbyla postavení uprchlíka nestačí, že přestaly existovat odůvodněné obavy uprchlíka z pronásledování ve smyslu

14 — V této části stanoviska budou zkoumány hmotněprávní podmínky zániku postavení uprchlíka podle čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83. Pokud jde o procesní normy a podmínky zániku postavení uprchlíka, je třeba odkázat na směrnici Rady 2005/85/ES ze dne 1. prosince 2005 o minimálních normách pro řízení v členských státech o přiznávání a odnímání postavení uprchlíka (Úř. věst. L 326, s.13). Viz články 37 a 38 směrnice 2005/85. V předkládacích usneseních není žádný údaj o tom, zda byla směrnice 2005/86 provedená do německého práva a tudíž, zda je *rationae temporis* uplatnitelná na řízení před předkládajícím soudem. Je třeba poznamenat, že v souladu s článkem 44 uvedené směrnice členské státy použijí právní a správní předpisy nezbytné k dosažení souladu, mimo jiné, s články 37 a 38 uvedené směrnice na řízení k odnětí postavení uprchlíka zahájených po 1. prosinci 2007. Řízení o odnětí postavení uprchlíka žalobcům byla zahájena před uvedeným datem. Viz výše bod 16.

čl. 2 písm. c) této směrnice, na základě kterých došlo k přiznání postavení uprchlíka, a že uprchlík nemá žádný jiný důvod k obavám z pronásledování ve smyslu čl. 2 písm. c) směrnice 2004/83. V tomto ohledu se navrhovatelé ve věci C-178/08 dovolávají zejména Pokynů UNHCR k mezinárodní ochraně ze dne 10. února 2003: Zánik postavení uprchlíka podle článku 1 odst. C bodu 5 a 6 Úmluvy z roku 1951 týkající se právního postavení uprchlíků.

33. Spolková republika Německo je toho názoru, že čl. 11 odst. 1 písm. c) směrnice 2004/83 musí být vykládán v tom smyslu, že osoba ztratí postavení uprchlíka, jestliže přestaly existovat oprávněné obavy uprchlíka z pronásledování ve smyslu čl. 2 písm. c) této směrnice, na základě kterých došlo k přiznání postavení uprchlíka a uprchlík nemá žádný jiný důvod k obavám z pronásledování ve smyslu čl. 2 písm. c) směrnice 2004/83. Nelze tudíž přihlížet k jiným okolnostem, jako je obecné nebezpečí v zemi původu. Ačkoli Spolková republika Německo uznává, že znění čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 by mohlo být chápáno tak, že zánik postavení uprchlíka vyžaduje splnění další podmínky, a to existenci možnosti, aby uprchlík využil ochranu své země původu, má tento členský stát za to, že výklad tohoto ustanovení v souladu s Ženevskou úmluvou takové řešení nepřipouští. Spolková republika Německo se domnívá, že zatímco francouzská jazyková verze čl. 1 odst. C písm. 5 Ženevské úmluvy není jednoznačná, z anglické jazykové verze tohoto ustanovení jasně vyplývá příčinná souvislost mezi odstraněním okolností odůvodňujících obavy z pronásledování a dostupností ochrany v zemi původu. Spolková republika Německo se domnívá, že dostupnost ochrany v zemi původu nepředstavuje nezávislou a doplňující podmínku. Spolková republika Německo také zdůrazňuje symetrii mezi získáním postavení uprchlíka a ztrátou tohoto postavení podle směrnice 2004/83 i podle Ženevské úmluvy. Vzhledem k této symetrii nelze brát při zkoumání zániku tohoto postavení v úvahu okolnosti, které by neodůvodňovaly přiznání postavení uprchlíka. Kromě toho se Spolková republika Německo domnívá, že směrnice 2004/83 jasně rozlišuje mezi postavením uprchlíka a podpůrnou ochranou.

34. Italská republika se domnívá, že čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 má být vykládán v tom smyslu, že osoba ztratí postavení uprchlíka, jestliže zanikly odůvodněné obavy uprchlíka z pronásledování, a to za předpokladu, že bylo provedeno konkrétní posouzení možné existence nových okolností odůvodňujících tyto obavy.

35. Kyperská republika se odvolává na zásady správního práva, podle kterých správní akt, jako je přiznání postavení uprchlíka, může být zrušen, jestliže se změnily okolnosti, na kterých byl založen. Článek 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 musí být vykládán v tom smyslu, že osoba ztrácí postavení uprchlíka pokud okolnosti, které odůvodňovaly obavy z pronásledování ve smyslu čl. 2 písm. c), a tedy i přiznání postavení uprchlíka, přestaly existovat. Podle Kyperské republiky, pokud se určitá osoba obává pronásledování ve smyslu čl. 2 písm. c) směrnice 2004/83 z jiných důvodů než těch, na základě kterých jí bylo postavení uprchlíka původně přiznáno, musí podat novou žádost o přiznání postavení uprchlíka na základě těchto nových důvodů.

36. Spojené království je toho názoru, že jasným úmyslem zákonodárce Společenství bylo, aby směrnice, v rozsahu, v němž je to relevantní, odrážela ustanovení Ženevské úmluvy. Článek 1 odst. C bod 5 Ženevské úmluvy stanoví jediné právní kritérium pro ztrátu postavení uprchlíka, a to, že „okolnosti, pro které byla uznána uprchlíkem, přestaly existovat“. K přiznání postavení uprchlíka musí osoba splňovat kritérium oprávněné obavy z pronásledování. Osoba, která již nemá oprávněnou obavu z pronásledování tudíž ztratí postavení uprchlíka jak podle Ženevské úmluvy, tak podle čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83. Existence oprávněné obavy z pronásledování musí být posouzena vnitrostátními orgány s ohledem na všechny relevantní okolnosti. Relevantní skutečnosti se mohou v jednotlivých případech lišit, takže je třeba právní kritérium pojmout široce. Spojené království tvrdí, že skutečnosti podle čl. 11 odst. 2 směrnice 2004/83 jsou součástí skutkového posouzení oprávněné obavy z pronásledování. Kromě toho,

podle Spojeného království, nejsou pokyny UNHCR pro členské státy z pohledu mezinárodního práva závazné a nebyly začleněny do práva Společenství.

37. Komise má za to, že čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 musí být vykládán v tom smyslu, že osoba neztrácí postavení uprchlíka, jestliže přestaly existovat oprávněné obavy z pronásledování ve smyslu čl. 2 písm. c), na základě kterých došlo k přiznání postavení uprchlíka a tato osoba nemá ani žádný jiný důvod k obavám z pronásledování ani z jiných důvodů ve smyslu čl. 2 písm. c) směrnice 2004/83. V souladu s čl. 11 odst. 2 směrnice 2004/83 musí mít změna okolností, pro které bylo přiznáno postavení uprchlíka, významnou a trvalou povahu. Významná změna ve smyslu čl. 11 odst. 2 směrnice 2004/83 se vztahuje nejen k okolnostem odůvodňujícím obavu z pronásledování podle čl. 2 písm. c) této směrnice, ale týká se také všeobecného politického a sociálního prostředí, zejména pak situace v oblasti lidských práv. Trvalá povaha změny ve smyslu čl. 11 odst. 2 směrnice 2004/83 se nevztahuje pouze na skutečnost, že již neexistují okolnosti odůvodňující obavu z pronásledování. Týká se zejména otázky, zda změna měla takovou zásadní povahu, že zaručuje pro dotčené osoby trvalé řešení. Použití ustanovení o zániku postavení uprchlíka v Ženevské úmluvě by nemělo vést k situaci, která by mohla znovu vyvolat útěk a potřebu přiznání postavení uprchlíka. Podle Komise je skutečnost, že již neexistují okolnosti, pro které bylo přiznáno postavení uprchlíka, nezbytnou, avšak nepostačující podmínkou pro zánik postavení uprchlíka. Rovněž je důležité zkoumat, zda se uprchlík může znovu postavit pod ochranu země své státní příslušnosti. Tato ochrana musí být účinná a dostupná. Ochrana země státní příslušnosti uvedená v čl. 11 odst. 1 písm. e) a čl. 11 odst. 2 směrnice 2004/83 se tudíž týká nejen ochrany z pronásledování, pro které bylo přiznáno postavení uprchlíka, ale také účinné a dostupné ochrany zajištěné fungující vládou.

38. Pokud jde o odpověď na druhou otázku, navrhovatel ve věci C-175/08 se domnívá, že zánik postavení uprchlíka vyžaduje existenci poskytovatele ochrany ve smyslu čl. 7 odst. 1 směrnice 2004/83 a že tuto ochranu nelze

zajistit pouze prostřednictvím mezinárodních vojenských jednotek. Skutečnost, že stát může zajistit ochranu pouze prostřednictvím mezinárodních vojenských jednotek je známkou toho, že změna situace v zemi původu není hluboká a trvalá. Účinná ochrana před novým pronásledováním, stejně jako možnost, aby uprchlík žil důstojně a v bezpečí neexistuje, pokud je uprchlík vystaven nebezpečí vážné újmy ve smyslu článků 15 a 18 směrnice 2004/83. Účinná ochrana uprchlíka neexistuje, jestliže v jeho zemi původu nelze zajistit minimální životní podmínky. Navrhovatelé ve věcech C-176/08 a C-179/08 se domnívají, že jelikož neexistují poskytovatelé ochrany ve smyslu čl. 7 odst. 1 písm. b) směrnice 2004/83, vyžaduje zánik postavení uprchlíka podle čl. 11 odst. 1 písm. c) této směrnice existenci iráckého státu. Kromě toho čl. 7 odst. 2 směrnice 2004/83 vyžaduje, aby irácký stát učinil přiměřené kroky k zabránění pronásledování nebo způsobení vážné újmy a aby žadatel měl k této ochraně přístup. Žalobci se domnívají, že jestliže lze ochranu zajistit pouze prostřednictvím mezinárodních vojenských jednotek, je to známkou slabosti a nestability státu a znamená to, že nebyly učiněny kroky v souladu s čl. 7 odst. 2 směrnice 2004/83. S ohledem na čl. 7 odst. 2 a čl. 2 písm. e) směrnice 2004/83 je osobám, které nesplňují podmínky pro přiznání postavení uprchlíka, poskytována podpůrná ochrana podle článků 15 a 18 této směrnice. Právo na podpůrnou ochranu neznamená zánik postavení uprchlíka, ale je to právní postavení přiznané osobám, které nesplňují podmínky pro získání postavení uprchlíka. Zánik postavení uprchlíka vyžaduje kromě toho stabilní bezpečnostní situaci a zajištění minimálních životních podmínek. Navrhovatelé ve věci C-178/08 mají za to, že podmínkou pro zánik postavení uprchlíka je existence poskytovatele ochrany ve smyslu čl. 7 odst. 1 směrnice 2004/83 a nestačí, že ochrana může být zajištěna pouze s pomocí mezinárodních jednotek. Nebezpečí vzniku vážné újmy, které by vedlo k přiznání postavení podpůrné ochrany podle článku 18 směrnice 2004/83, nestabilní bezpečnostní situace nebo neexistence celkových životních podmínek zaručujících existenční minimum brání zániku postavení uprchlíka.

39. Spolková republika Německo zastává podpůrně názor, že zánik postavení uprchlíka vyžaduje existenci poskytovatele ochrany ve smyslu čl. 7 odst. 1 směrnice 2004/83. Postačuje podle ní, že je poskytnutí ochrany možné pouze s pomocí mezinárodních vojenských jednotek. K zániku postavení uprchlíka není nezbytně nutné, aby uprchlíkovi hrozila vážná újma ve smyslu článku 15 směrnice 2004/83. Zánik postavení uprchlíka v souladu s čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 nevyžaduje, aby bezpečnostní situace v zemi státní příslušnosti byla stabilní a aby celkové životní

podmínky zaručovaly existenční minimum. Italská republika má za to, že také kvazistátní činitel ve formě mezinárodních vojenských jednotek může být poskytovatelem ochrany podle čl. 7 odst. 1 směrnice 2004/83. Postavení uprchlíka nezaniká v případě, kdy je osoba vystavena nebezpečí utrpění vážné újmy, přičemž v takovém případě se uplatní zvláštní pravidlo. Stabilní bezpečnostní situace a životní podmínky v zemi původu nejsou vůbec relevantní, pokud jde o zánik postavení uprchlíka. Kyperská republika má za to, že zánik postavení uprchlíka nevyžaduje zaprvé existenci poskytovatele ochrany ve smyslu čl. 7 odst. 1 směrnice 2004/83, zadruhé, aby uprchlík nebyl vystaven nebezpečí utrpění vážné újmy ve smyslu článku 15 směrnice 2004/3, zatřetí, aby bezpečnostní situace byla stabilní, pokud ovšem postavení uprchlíka nebylo přiznáno na základě této situace nebo začtvrté, aby celkové životní podmínky zaručovaly existenční minimum.

40. Spojené království pro případ, že Soudní dvůr rozhodne, že ke ztrátě postavení uprchlíka je třeba splnit ještě další podmínky, podpůrně uvádí, že zaprvé osoba může pozbýt postavení uprchlíka, jestliže je poskytnutí ochrany před pronásledováním možné pouze prostřednictvím mezinárodních vojenských jednotek. Zadruhé posouzení nároku na podpůrnou ochranu a její přiznání na základě článku 15 směrnice 2004/83 nezávisí na otázce, zda osoba požívá ochrany jako uprchlík. Nebezpečí utrpění vážné újmy tudíž samo o sobě nebrání ztrátě postavení uprchlíka. Zatřetí, pokud jde o ukončení ochrany uprchlíka, neexistuje podmínka týkající se stabilní bezpečnostní situace v zemi původu nebo požadavek, aby celkové životní podmínky zaručovaly existenční minimum, i když tyto faktory mohou být pro skutkovou podstatu konkrétní věci relevantní.

41. Komise se domnívá, že podmínka pro zánik postavení uprchlíka spočívající v tom, že obava uprchlíka z pronásledování již nemůže být považována za odůvodněnou a uprchlík nemůže dále odmítat ochranu země své státní příslušnosti, může být splněna v případě, kdy je poskytnutí ochrany možné pouze s pomocí mezinárodních vojenských jednotek. Zánik postavení uprchlíka vyžaduje, aby uprchlíkovi nehrozilo nebezpečí vážné újmy ve smyslu článku 15 směrnice 2004/83. Při uplatňování ustanovení o zániku postavení uprchlíka obsažené ve směrnici 2004/83 musí vzít příslušné orgány v úvahu bezpečnostní situaci a celkové životní podmínky.

2. Posouzení

42. Hlavním cílem směrnice 2004/83 je zajistit, aby členské státy uplatňovaly společná kritéria pro zjišťování totožnosti osob, které mezinárodní ochranu skutečně potřebují, a zajistit minimální úroveň výhod poskytovaných těmto osobám[15]. Při sledování tohoto cíle dodržuje směrnice 2004/83 základní práva a ctí zásady uznávané zejména Listinou základních práv Evropské unie. Směrnice 2004/83 zejména usiluje o zajištění plného dodržování lidské důstojnosti a práva na azyl *inter alia* žadatelů o azyl[16].

43. Z třetího bodu odůvodnění směrnice 2004/83, z vyjádření obsažených v předkládacích usneseních a z vyjádření účastníků řízení před Soudním dvorem je jasné, že tuto směrnici je třeba vykládat ve světle Ženevské úmluvy. Dotčený bod odůvodnění stanoví, že Ženevská úmluva je „základem mezinárodního právního režimu na ochranu uprchlíků". Ačkoliv znění čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 odráží spíše ustanovení čl. 1 odst. C bodu 5 Ženevské úmluvy o zániku postavení uprchlíka[17], samotné znění této úmluvy nabízí pouze málo vodítek. Domnívám se tudíž, že otázka zániku postavení uprchlíka podle čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 by tedy měla být vykládána ve světle systému a účelu této směrnice jako celku, s přihlédnutím ke znění čl. 1 odst. C bodu 5 Ženevské úmluvy.

15 — Viz šestý bod odůvodnění směrnice 2004/83.

16 — Viz desátý bod odůvodnění směrnice 2004/83.

17 — Mezi čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 a čl. 1 odst. C bodem 5 Ženevské úmluvy je několik rozdílů. Zaprvé podle čl. 11 odst. 2 směrnice 2004/83 musí členský stát při posuzování zániku postavení uprchlíka podle, mimo jiné, čl. 11 odst. 1 písm. e) uvedené směrnice přihlížet k tomu, zda změna okolností, pro které bylo uprchlíkovi přiznáno jeho postavení, „má natolik *významnou a trvalou* povahu, že obavy uprchlíka z pronásledování již nelze považovat za odůvodněné" (kurzíva provedena autorem tohoto stanoviska). Článek 1 odst. C bod 5 Ženevské úmluvy takovou povinnost výslovně neobsahuje. Zadruhé čl. 1 odst. C bod 5 Ženevské úmluvy obsahuje podmínku, jejíž věcný význam byl v projednávané věci předkládajícím soudem výslovně vyloučen, a to, že se uprchlík může při odmítnutí ochrany země svojí státní příslušnosti odvolat na přesvědčivé důvody vyplývající z předchozího pronásledování. Směrnice 2004/83 takovou podmínku výslovně neobsahuje. Ovšem největší rozdíl mezi oběma texty, který se netýká pouze zániku postavení uprchlíka, představuje skutečnost, že směrnice 2004/83 tvoří druhý pilíř mezinárodní ochrany, konkrétně podpůrnou ochranu, která není v Ženevské úmluvě uvedena.

44. Chtěl bych poznamenat, že předkládající soud v předkládacím usnesení uvedl, že v souladu s německým právem si uprchlík v případě zániku postavení uprchlíka může po uplynutí určité doby ponechat své povolení k pobytu a nesmí být nucen k návratu do země své státní příslušnosti. Podle mého názoru nemůžou vnitrostátní postupy v této věci ovlivnit nebo změnit minimální kritéria pro zánik postavení uprchlíka, která jsou stanovená na základě směrnice 2004/83. Členské státy samozřejmě mohou uplatňovat normy, které jsou pro uprchlíky příznivější, za předpokladu, že jsou tyto normy slučitelné se směrnicí 2004/83[18].

45. Bez ohledu na skutečnost, že uprchlík měl oprávněnou obavu z pronásledování v zemi své státní příslušnosti, je z článku 11 směrnice 2004/83 zřejmé, že postavení uprchlíka v zásadě nemá trvalou povahu a že za určitých okolností může příslušník třetí země postavení uprchlíka pozbýt. Kromě toho čl. 11 odst. 1 písm. e) i čl. 11 odst. 1 písm. f) směrnice 2004/83 připouští zánik postavení uprchlíka bez ohledu na jeho vůli[19]. Vzhledem k tomu, že za určitých okolností může zánik postavení uprchlíka podle čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 vyžadovat, aby se osoba, které v zemi její státní příslušnosti hrozí pronásledování, nebo která zde byla skutečně pronásledována, do této země proti své vůli vrátila, musí být toto ustanovení vykládáno zvláště obezřetně při plném dodržování lidské důstojnosti[20].

46. Ze znění čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 vyplývá, že toto ustanovení podmiňuje zánik postavení uprchlíka dvěma požadavky, které jsou neoddělitelně spojeny a které musí být posuzovány společně. Musí tak být prokázáno, že okolnosti, pro které bylo postavení uprchlíka přiznáno už neexistují, a že země státní příslušnosti uprchlíka je schopná a ochotná tomuto uprchlíkovi poskytnout ochranu.

47. Všechny jazykové verze čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 vyžadují jako podmínku, bez které nemůže postavení uprchlíka zaniknout, aby uprchlík mohl využít

18 — Viz článek 3 směrnice 2004/83 nazvaný „Příznivější normy".

19 — Viz, na rozdíl od uvedeného, čl. 11 odst. 1 písm. a), čl. 11 odst. 1 písm. b) a čl. 11 odst. 1 písm. d) směrnice 2004/83, ve kterých je výslovně použito slovo „dobrovolně".

20 — Zdá se, že státy mají poměrně málo zkušeností s ustanovením o zániku postavení uprchlíka obsaženém v čl. 1 odst. C bodu 5 Ženevské úmluvy. Podle mého názoru skutečnost, že smluvní státy Ženevské úmluvy byly v minulosti zdrženlivé při používání ustanovení o zániku postavení uprchlíka obsaženém v čl. 1 odst. C bodu 5 této úmluvy hovoří ve prospěch obezřetného přístupu při používání čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83, kterého jsem zastáncem.

ochrany země své státní příslušnosti[21]. Pokud by k zániku postavení uprchlíka v souladu s čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 stačilo prokázat, že okolnosti, pro které bylo dotčené osobě toto postavení přiznáno přestaly existovat, byla by slova „dále odmítat ochranu země své státní příslušnosti" obsažená v tomto ustanovení zcela nadbytečná[22].

48. A tak, i když je podle čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 skutečně nezbytné prokázat, že přestaly existovat oprávněné obavy uprchlíka z pronásledování, na základě kterých došlo k přiznání postavení uprchlíka, jedná se podle mého názoru pouze o neúplnou analýzu, která nestačí k zániku postavení uprchlíka. Zánik postavení uprchlíka předpokládá změnu okolností v zemi státní příslušnosti uprchlíka, která umožňuje, aby mu tato země poskytla ochranu[23].

49. Otázka dostupnosti ochrany v zemi státní příslušnosti vyžaduje posouzení povahy a rozsahu ochrany, která musí být uprchlíkovi dostupná. V tomto ohledu čl. 7 odst. 2 směrnice 2004/83 stanoví, že „ochrana" je všeobecně poskytnuta, jestliže stát, mimo jiné, učiní přiměřené kroky k zabránění „pronásledování nebo způsobení vážné újmy". Vyvstává tudíž otázka, zda se výraz „ochrana" obsažený v čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 omezuje na ochranu z pronásledování nebo zahrnuje také ochranu před „způsobením vážné újmy", což je pojem, který je součástí definice „osoby, která má nárok na podpůrnou ochranu" podle čl. 2 písm. e) uvedené směrnice.

21 — Je třeba poznamenat, že čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 stanoví, že státní příslušník třetí země pozbývá postavení uprchlíka, jestliže „*nemůže dále odmítat ochranu země své státní příslušnosti*, poněvadž okolnosti, pro které byl uznán uprchlíkem, tam přestaly existovat" (kurzíva provedena autorem tohoto stanoviska). Podle mého názoru vyžaduje podmínka, aby osoba nemohla dále odmítat ochranu země své státní příslušnosti, aby ochrana dotčené země byla skutečně dostupná a aby byl uprchlík schopen ji využít.

22 — Viz například znění „ако той не може повече да продължи да отказва получаването на закрила от страната, чието гражданство има" v bulharské jazykové verzi; „nemůže dále odmítat ochranu země své státní příslušnosti" v české jazykové verzi; „es nicht mehr ablehnen kann, den Schutz des Landes in Anspruch zu nehmen, dessen Staatsangehörigkeit er besitzt" v německé jazykové verzi; „s'il ne peut plus continuer à refuser de se réclamer de la protection du pays dont il a la nationalité" ve francouzské jazykové verzi; „non possa più rinunciare alla protezione del paese di cui ha la cittadinanza" v italské jazykové verzi; „nie może dłużej kontynuować odmawiania skorzystania z ochrony państwa, którego jest obywatelem" v polské jazykové verzi; „Não puder continuar a recusar valer-se da protecção do país de que tem a nacionalidade" v portugalské jazykové verzi; „nu mai poate continua să refuze solicitarea protecţiei ţării al cărui cetăţean este" v rumunské jazykové verzi, a „nemôže ďalej odmietať ochranu štátu, ktorého štátne občianstvo má" ve slovesnké jazykové verzi.

23 — Viz čl. 7 odst. 2 směrnice 2004/83, který výslovně hovoří o individuálním přístupu k ochraně.

50. Správný výklad ustanovení směrnice 2004/83 týkajících se postavení uprchlíka, včetně zániku tohoto postavení podle čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83, vyžaduje řádné pochopení pojmu „uprchlík" definovaného v čl. 2 písm. c) uvedené směrnice. Domnívám se, že mezi právními kritérii pro přiznání postavení uprchlíka a kritérii, která musí být splněna pro zánik tohoto postavení, existuje vzájemná spojitost.

51. Podle mého názoru směrnice 2004/83 jasně rozlišuje mezi uprchlíky a osobami, které mají nárok na podpůrnou ochranu. To je mimo jiné zřejmé z definicí obsažených v čl. 2 písm. c) a e) uvedené směrnice, z rozdílných kritérií pro vznik nároku na postavení uprchlíka a na podpůrnou ochranu podle, mimo jiné, kapitoly III směrnice v prvním případě a kapitoly V směrnice v případě druhém a z rozdílné ochrany poskytované uprchlíkům a osobám, které mají nárok na podpůrnou ochranu podle kapitoly VII uvedené směrnice. Posouzení skutečnosti, zda dotčené osobě hrozí reálné nebezpečí utrpění vážné újmy v zemi její státní příslušnosti, není součástí právního kritéria použitelného na přiznávání postavení uprchlíka podle článku 13 směrnice 2004/83, ani na zánik tohoto postavení podle čl. 11 odst. 1 písm. e) uvedené směrnice. Jiný závěr by vedl k nepřijatelnému zkreslení definice „uprchlíka" obsažené v čl. 2 písm. c) a definice „osoby, která má nárok na podpůrnou ochranu" obsažené v čl. 2 písm. c) a e) směrnice 2004/83, a současně k narušení celé systematiky této směrnice, která je založená na dvou samostatných pilířích mezinárodní ochrany[24].

52. Skutečnost, že dotčená osoba pozbyla postavení uprchlíka, nevylučuje možnost, že této osobě v zemi její státní příslušnosti hrozí skutečné nebezpečí utrpění vážné újmy definované v článku 15 směrnice 2004/83. Za takových okolností musí mít bývalý uprchlík řádnou a širokou možnost požádat o podpůrnou ochranu. Rozhodnou-li tudíž vnitrostátní orgány členských států, že postavení uprchlíka podle čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 zaniká, musí být učiněny všechny potřebné kroky, aby bylo zajištěno, že dotčená osoba bude mít skutečnou možnost požádat

24 — Dvoupilířový systém mezinárodní ochrany zakotvený ve směrnici 2004/83 může být podle mého názoru předmětem kritiky, jelikož ve skutečnosti může ohrozit nebo oslabit postavení uprchlíka. Členské státy se mohou od vstupu směrnice 2004/83 v platnost rozhodnout pro možnost poskytnout podpůrnou ochranu jednotlivcům, kterým by v případě neexistence tohoto druhu ochrany bylo přiznáno postavení uprchlíka. Viz zejména čl. 15 písm. b) a čl. 15 písm. c) směrnice 2004/83 týkající se závažné újmy, které se ze skutkového hlediska mohou do určité míry překrývat s akty pronásledování vymezenými v článku 9 uvedené směrnice. Navzdory této případné kritice nelze popřít existenci dvoupilířového systému mezinárodní ochrany podle směrnice 2004/83.

o podpůrnou ochranu[25] a že v tomto ohledu bude plně zajištěna ochrana jejích procesních práv. Kromě toho podle článku 18 směrnice 2004/83 musí být status podpůrné ochrany přiznán v tom případě, kdy dotčená osoba splňuje podmínky pro získání podpůrné ochrany podle kapitol II a V uvedené směrnice.

53. Zatímco je tedy zřejmé, že k zániku postavení uprchlíka podle čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 není nutné, aby byla uprchlíkovi poskytnuta ochrana před nebezpečím utrpění vážné újmy v zemi jeho státní příslušnosti, ustanovení čl. 11 odst. 1 písm. e) a čl. 7 odst. 2 uvedené směrnice vyžadují jednoznačně, aby ochrana před pronásledováním byla v této zemi dostupná prostřednictvím „přiměřených kroků" k zabránění pronásledování. Tyto povinnosti vyžadují existenci poskytovatele ochrany, který je ochotný i schopný takovou ochranu poskytnout. V tomto ohledu bych chtěl zdůraznit, že požadavek ochrany uložený podle č. 11 odst. 1 písm. e) a čl. 7 odst. 2 směrnice 2004/83 neexistuje v abstraktní rovině, ale naopak má konkrétní hmatatelné a objektivní rysy. Vzhledem k tomu, že k poskytnutí ochrany je třeba učinit konkrétní kroky, nelze při neexistenci poskytovatele ochrany hovořit o existenci ochrany před pronásledováním[26]. Kromě toho se domnívám, že nelze mít zato, že poskytovatel ochrany učinil nutné kroky k zabránění pronásledování, jestliže v zemi státní příslušnosti uprchlíka původci pronásledování, kteří jsou definovaní v článku 6 směrnice 2004/83 a kteří za určitých okolností mohou zahrnovat i nevládní činitele, hrozí[27] akty pronásledování nebo se jich dopouštějí, čímž terorizují civilní obyvatelstvo, nebo jeho část.

54. Tudíž je nutné zkoumat, jaká úroveň ochrany před pronásledováním musí být dostupná v zemi státní příslušnosti uprchlíka, aby jeho postavení uprchlíka mohlo zaniknout podle čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83. V této souvislosti musí poskytovatel ochrany podle čl. 7 odst. 2 směrnice 2004/83 učinit přiměřené kroky k zabránění pronásledování „zavedením účinného právního systému pro odhalování, stíhání a trestání

25 — Pokud si to přeje.

26 — Viz první část druhé otázky.

27 — Uvedená hrozba musí být skutečná a závažná, aby u civilního obyvatelstva vyvolávala přesvědčení, že akty pronásledování budou skutečně spáchány.

jednání představujících pronásledování“[28]. Tyto konkrétní nezanedbatelné požadavky zahrnují existenci poskytovatele ochrany, který má pravomoc, organizační strukturu a prostředky, mimo jiné, k zachování minimální úrovně práva a pořádku v zemi státní příslušnosti uprchlíka. Poskytovatel ochrany musí tudíž objektivně mít příslušnou úroveň schopnosti a ochoty bránit aktům pronásledování, jak jsou definovány v článku 9 směrnice 2004/83.

55. Je třeba také poznamenat, že čl. 11 odst. 2 směrnice 2004/83 ukládá členským státům povinnost, aby při posuzování toho, zda postavení zaniklo podle čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83, přihlédly k tomu, zda změna okolností, pro které bylo dotyčné osobě přiznáno postavení uprchlíka, má významnou a trvalou povahu. Podle mého názoru je účelem čl. 11 odst. 2 zajistit, aby rozhodnutí o zániku postavení uprchlíka podle čl. 11 odst. 1 písm. e) nebyla přijímána unáhleně, bez hlubší analýzy situace, která v zemi státní příslušnosti uprchlíka panovala v době, kdy mu postavení uprchlíka bylo přiznáno a podle všeobecné situace[29], která v této zemi panuje v současnosti a která zde bude pravděpodobně panovat i v budoucnosti, spolu s individuální situací uprchlíka. Domnívám se, že účelem čl. 11 odst. 2 směrnice 2004/83 je zajistit, aby se osoba, které bylo přiznáno postavení uprchlíka na základě její oprávněné obavy z pronásledování, neocitla v situaci, že toto postavení bude podle č. 11 odst. 1 písm. e) uvedené směrnice ukončeno proti její vůli, aniž by v zemi její státní příslušnosti bylo k dispozici stabilní a trvalé řešení vylučující pronásledování.

56. Jelikož nelze předvídat veškeré možné situace vzhledem k setrvačnosti důsledků, které může mít pro uprchlíka zánik jeho postavení uprchlíka podle čl. 11 odst. 1

28 — Ochrana nemusí mít absolutní povahu, což je výsledek, který je stejně v jakékoliv společnosti nedosažitelný.

29 — I když to z časového hlediska není ve věci projednávané předkládajícím soudem relevantní, čl. 38 odst. 1 písm. c) směrnice 2005/85 vyžaduje, aby členské státy mimo jiné zaručily, aby v rámci řízení o odnětí postavení uprchlíka „mohl příslušný orgán získat přesné a aktuální informace z různých zdrojů, např. od UNHCR, týkající se *obecné situace, která panuje v zemích původu dotyčných osob*“ (kurzíva provedena autorem tohoto stanoviska). Tato řízení o odnětí postavení uprchlíka se použijí na zánik postavení uprchlíka podle čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83. Viz bod 26 odůvodnění směrnice 2005/85 ve spojení s jejím čl. 38 odst. 4. Viz také bod 15 odůvodnění směrnice 2004/83, který stanoví, že „[P]ři určování postavení uprchlíka v souladu s článkem 1 Ženevské úmluvy mohou členským státům poskytnout cennou pomoc konzultace [s vysokým komisařem OSN pro uprchlíky]“.

písm. e) směrnice 2004/83, může podle mého názoru postavení uprchlíka zaniknout pouze v případě, kdy je důvodné předpokládat, že v zemi státní příslušnosti uprchlíka je k dispozici stabilní a trvalé řešení vylučující pronásledování.

57. Jestliže situace v zemi původu je nestálá nebo nepředvídatelná, nebo jestliže zde dochází k závažnému porušování základních lidských práv, které může vést dotčenou osobu k tomu, aby znovu žádala o přiznání postavení uprchlíka, nelze mít podle mého názoru za to, že změna okolností má významnou a trvalou povahu, a je zřejmé, že úroveň ochrany předepsaná čl. 7 odst. 2 směrnice 2004/83 není dostupná nebo je neúčinná[30].

58. Pokud jde o otázku předkládajícího soudu, zda stačí, aby poskytnutí ochrany bylo možné pouze prostřednictvím mezinárodních vojenských jednotek[31], je třeba poznamenat, že podle čl. 7 odst. 1 směrnice 2004/83 mohou ochranu poskytnout stát nebo strany nebo organizace, včetně mezinárodních organizací, které ovládají stát nebo podstatnou část území státu[32]. Zdá se tedy, že poskytovatelem ochrany[33] může být jiný subjekt než stát za předpokladu, že je vykonávána požadovaná úroveň kontroly nad státem a je splněný objektivní standard ochrany uložený čl. 7 odst. 2 směrnice 2004/83. Podle mého názoru lze skutečnost, že stát využije mezinárodních vojenských jednotek, považovat za přiměřený krok k zabránění pronásledování v zemi státní příslušnosti uprchlíka. Domnívám se však, že jestliže mají být splněny požadavky článku 7 směrnice 2004/83, může se stát dovolávat pomoci mezinárodních vojenských jednotek pouze za předpokladu, že tyto složky působí na základě mandátu mezinárodního společenství, například pod záštitou Spojených národů.

59. Nemůže být tudíž vyloučeno, že v zemi státní příslušnosti uprchlíka působí poskytovatel ochrany podle čl. 7 odst. 1 směrnice 2004/83, i když tuto ochranu může

30 — Skutečnosti, které musí vnitrostátní soud zkoumat, aby zjistil, zda byly splněny právní požadavky změny okolností a dostupnosti ochrany, se za určitých okolností mohou značně překrývat. Existence poskytovatele ochrany, který má pravomoc, organizační strukturu a prostředky na, mimo jiné, udržení minimální úrovně práva a pořádku v zemi statní příslušnosti uprchlíka, může, ale nemusí, být ukazatelem změny okolností, která má významnou a trvalou povahu.

31 — Viz první část druhé otázky.

32 — Nejen výlučně mezinárodní organizace.

33 — Sám, nebo podle mého názoru ve spojení se státem.

stát zajistit pouze s pomocí mezinárodních vojenských jednotek. Existence poskytovatele ochrany a dostupnost, účinnost a stálá povaha ochrany poskytované tímto poskytovatelem v zemi státní příslušnosti uprchlíka jsou skutkové otázky, které musí vnitrostátní soud posoudit ve světle uvedených úvah.

60. Pokud jde o druhou část druhé otázky, předkládající soud se podle mého názoru snaží zjistit, zda může postavení uprchlíka zaniknout podle čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83, pokud v současné době dotčené osobě v zemi její státní příslušnosti hrozí spíše než pronásledování vážná újma definovaná v článku 15 směrnice 2004/83. Domnívám se, že splnění předpokladů pro poskytnutí podpůrné ochrany určitou osobou není součástí právních kritérií použitelných na zánik postavení uprchlíka [34].

61. Podstatou třetí části druhé otázky předkládajícího soudu je, zda se k zániku postavení uprchlíka podle čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 vyžaduje, aby byla v zemi státní příslušnosti uprchlíka stabilní bezpečnostní situace a aby celkové životní podmínky zaručovaly existenční minimum.

62. Stabilitu bezpečnostní situace v zemi státní příslušnosti uprchlíka je třeba posuzovat jako nedílnou součást dostupnosti ochrany před pronásledováním předepsanou v čl. 7 odst. 2 a čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83. Musí tam tudíž existovat poskytovatel ochrany, který má pravomoc, organizační strukturu a prostředky, mimo jiné, k zachování minimální úrovně práva a pořádku v zemi státní příslušnosti uprchlíka. Bezpečnostní situace v zemi státní příslušnosti uprchlíka musí být podle mého názoru taková, aby se uprchlík neocitl v situaci, kdy by v dohledné době mohl začít splňovat předpoklady pro přiznání postavení uprchlíka.

63. Pokud jde o otázku týkající se celkových životních podmínek zaručujících existenční minimum v zemi státní příslušnosti, je třeba na úvod zdůraznit, že směrnice 2004/83 nezaručuje postavení uprchlíka nebo podpůrnou ochranu ekonomickým migrantům.

34 — Viz výše body 46 až 48.

Kromě toho se směrnice 2004/83 nevztahuje na osoby, které potřebují pomoc z rodinných či humanitárních důvodů, avšak nesplňují předpoklady k poskytnutí mezinárodní ochrany[35]. Otázka týkající se celkových životních podmínek a dostupnosti existenčního minima v zemi státní příslušnosti uprchlíka není podle mého názoru a podle názoru Komise, který uvedla ve svých připomínkách, samostatným relevantním kritériem při posuzování zániku postavení uprchlíka podle čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83. Musí však být zohledněna při posuzování toho, zda lze změnu okolností považovat za významnou a trvalou ve smyslu čl. 11 odst. 2 uvedené směrnice[36]. Chtěl bych také poznamenat, že vzhledem k tomu, že článek 7 a čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 vyžadují, aby byla v zemi státní příslušnosti dostupná minimální úroveň ochrany, je minimálně sporné, zda dotčená země bude mít organizační strukturu a prostředky[37], aby takovou ochranu poskytla, jestliže nemůže svým občanům zaručit existenční minimum.

64. Mám za to, že dostupnost minimálního životního minima v zemi státní příslušnosti uprchlíka a její význam v kontextu zániku postavení uprchlíka podle čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 je otázka, o které musí rozhodnout vnitrostátní soud ve světle uvedených úvah.

35 — Jak ji definuje čl. 2 písm. a) směrnice 2004/83. Viz bod 9 odůvodnění směrnice 2004/83.

36 — Viz čl. 11 odst. 2 směrnice 2004/83.

37 — Viz výše bod 49.

B – *Třetí otázka*

1. Hlavní argumenty účastníků řízení

65. Navrhovatel ve věci C-175/08 se domnívá, že pokud bylo původní pronásledování odstraněno, ale nastaly nové okolnosti, musí se uplatnit zmírnění důkazního břemene podle čl. 4 odst. 4 směrnice 2004/83, protože toto ustanovení nerozlišuje podle toho, kdy došlo k předchozímu

pronásledování. Tím, že čl. 14 odst. 2 směrnice 2004/83 přenáší důkazní břemeno na členský stát, který musí dokázat, že dotčená osoba již nesplňuje předpoklady k přiznání postavení uprchlíka, ukládá čl. 14 odst. 2 směrnice 2004/83 přísnější podmínky pro zánik postavení uprchlíka než podmínky, které se použijí v případě, kdy existují obavy z pronásledování, ale k pronásledování nedošlo. Článek 14 odst. 2 směrnice 2004/83 je tedy odrazem čl. 4 odst. 4 téže směrnice. Navrhovatelé ve věcech C-176/08 a C-179/08 tvrdí, že v řízení o odnětí postavení uprchlíka se neuplatňuje stejný standard pravděpodobnosti jako v řízení o přiznání postavení uprchlíka. V řízení o uznání postavení uprchlíka musí být podmínky pro přiznání tohoto postavení zkoumány jako celek. V rámci tohoto řízení by se měl uplatnit čl. 4 odst. 4 směrnice 2004/83. V rámci řízení o odnětí postavení uprchlíka musí být nové a odlišné okolnosti zakládající pronásledování nicméně posuzovány s ohledem na standard obsažený v čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83, a to s ohledem na posouzení pravděpodobnosti s jakou je rozumné očekávat, že se dotčená osoba vrátí do své země původu, jestliže tam okolnosti, pro které jí bylo přiznáno postavení uprchlíka, přestaly existovat. Článek 4 směrnice 2004/83 se v této souvislosti vztahuje také na případy, kdy žadatel již byl předmětem pronásledování nebo byl vystaven přímým hrozbám pronásledování. Článek 14 odst. 2 směrnice 2004/83 nepředstavuje zvláštní pravidlo nahrazující článek 4 této směrnice. Navrhovatelé ve věci C-178/08 se domnívají, že jestliže již neexistují původní důvody pronásledování, spočívá důkazní břemeno na členském státě, který přiznal postavení uprchlíka, a tento stát musí prokázat, že uprchlík nemá žádný další důvod se obávat pronásledování podle čl. 2 odst. c) směrnice 2004/83. Kritérium pravděpodobnosti, které je třeba uplatnit, je stejné jako kritérium požadované v případě nepřiznání postavení uprchlíka, to znamená, že musí existovat závažné důvody pro předpoklad, že dotčené osobě nehrozí nebezpečí nového pronásledování.

66. Spolková republika Německo je toho názoru, že pokud přestaly existovat okolnosti, pro které bylo dotčené osobě přiznáno postavení uprchlíka, musí být nové a odlišné okolnosti představující pronásledování, posuzovány na základě kritéria pravděpodobnosti uplatňovaného při přiznávání postavení uprchlíka. Navíc nové a odlišné okolnosti by neměly být posuzovány s přihlédnutím k možnosti zmírnění důkazního břemene podle čl. 4 odst. 4 směrnice 2004/83. Italská republika je mimo jiné toho názoru, že případné nové a odlišné okolnosti představující pronásledování musí být posuzovány podle kritéria „reálného rizika“ a zmírnění důkazního břemene podle čl. 4 odst. 4 směrnice 2004/83 není omezeno pouze na případy, kdy existuje souvislost mezi novými okolnostmi a těmi okolnostmi, které odůvodní přiznání postavení uprchlíka. Podle Kyperské republiky, jestliže již neexistují okolnosti, pro které bylo přiznáno postavení uprchlíka, je třeba nové nebo odlišné okolnosti posuzovat v souladu s kapitolami II a III směrnice 2004/83.

To vyžaduje, aby byla nová žádost zkoumána v dobré víře, aniž by bylo ze žadatele sejmuto důkazní břemeno, s výjimkou případu, kdy se jedná o domněnku podle čl. 4 odst. 4 směrnice 2004/83, která se uplatní v každém případě. Spojené království se domnívá, že pokud přestaly existovat okolnosti, pro které bylo dotčené osobě přiznáno postavení uprchlíka, a nové a odlišné okolnosti se vyvinuly tak, že vyvolávají oprávněné obavy z pronásledování, má žadatel povinnost předložit co nejdříve všechny náležitosti potřebné k doložení žádosti o mezinárodní ochranu podle čl. 4 odst. 1 směrnice.

než přiznání tohoto postavení. Komise má za to, že čl. 4 odst. 4 směrnice 2004/83, který ve prospěch žalobce zmírňuje důkazní břemeno při přiznávání postavení uprchlíka, se na odnětí tohoto postavení neuplatní, jelikož důkazní břemeno nese příslušný orgán.

2. Posouzení

67. Komise je toho názoru, že čl. 14 odst. 2 směrnice 2004/83 obsahuje relevantní pravidla týkající se řízení o odejmutí postavení uprchlíka. V souladu s čl. 14 odst. 2 směrnice 2004/83, a aniž by byla dotčena povinnost uprchlíka podle čl. 4 odst. 1 uvedené směrnice uvést všechny významné skutečnosti a předložit všechny relevantní důkazy, které má k dispozici, je členský stát, který přiznal postavení uprchlíka, povinen v každém jednotlivém případě prokázat, že dotčená osoba přestala být uprchlíkem, nebo jím nikdy nebyla. Dotčený stát tudíž musí prokázat, že uprchlík nemůže dále odmítat ochranu země své státní příslušnosti. Zánik postavení uprchlíka je tedy posuzováno podle jiných kritérií

68. Svojí třetí otázkou předkládající soud žádá o objasnění způsobu, jakým mají být nové, odlišné okolnosti zakládající pronásledování posuzovány, jestliže dosavadní okolnosti, pro které bylo dotčené osobě přiznáno postavení uprchlíka, přestaly existovat.

69. Aby mohla být předkládajícímu soudu poskytnuta užitečná odpověď, považuji za nezbytné objasnit, co je míněno těmito novými, odlišnými okolnostmi.

70. Podle mého názoru se výrazy „nové, odlišné okolnosti zakládající pronásledování“ použité předkládajícím soudem, vztahují na zcela nové okolnosti, které nemají žádnou, ani částečnou, souvislost s dosavadními okolnostmi, pro které bylo dotčené osobě přiznáno postavení uprchlíka.

71. Domnívám se, že pokud se okolnosti, pro které bylo dotčené osobě přiznáno postavení uprchlíka, do určité míry změnily, ale některé faktory, které s těmito okolnostmi, třeba jen částečně, souvisejí, přetrvávají, nemůže mít změna okolností významnou a trvalou povahu požadovanou čl. 11 odst. 2 směrnice 2004/83.

72. Kromě toho, pokud by během řízení o odnětí postavení uprchlíka vyšlo najevo, že nehledě na skutečnost, že okolnosti, pro které bylo dotčené osobě přiznáno postavení uprchlíka, se do určité míry změnily, ale některé faktory, které s těmito okolnostmi, i jen částečně, souvisejí, přetrvávají, musí dotčený členský stát v souladu s čl. 14 odst. 2 směrnice 2004/83 prokázat, že uprchlík nemá oprávněné obavy založené na těchto souvisejících faktorech.

73. Domnívám se, že pokud se uprchlík dovolává nových, zcela odlišných okolností zakládajících pronásledování, podává tak novou žádost o přiznání postavení uprchlíka, a že je třeba tyto okolnosti posoudit tak, aby se dalo určit, zda má tato osoba oprávněnou obavu z pronásledování podle čl. 2 písm. c) směrnice 2004/83. Musí se tedy uplatnit kritérium pravděpodobnosti uplatňované při přiznávání postavení uprchlíka podle článku 13 směrnice 2004/83.

74. Skutečnost, že osobě bylo v minulosti přiznáno postavení uprchlíka z důvodu oprávněné obavy z pronásledování, která byla založena na zcela odlišných okolnostech, není podle mého názoru závažným ukazatelem aktuální odůvodněnosti obav žadatele z pronásledování podle čl. 4 odst. 4 směrnice 2004/83.

75. Zmírnění pravidel pro posuzování upravené v čl. 4 odst. 4 směrnice 2004/83 podle mého názoru vyžaduje souvislost, i když jen částečnou, mezi pronásledováním nebo přímými hrozbami pronásledování a novými, odlišnými okolnostmi zakládajícími pronásledování.

76. Je na vnitrostátním soudu, aby mimo jiné posoudil, zda jsou tyto okolnosti nové, nebo zda souvisejí s okolnostmi, pro které bylo dotčené osobě přiznáno postavení uprchlíka.

VII – Závěry

77. Na otázky položené předkládajícím soudem je tudíž podle mého názoru třeba odpovědět takto:

„1) Článek 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany, musí být vykládán mimo jiné ve světle definice ‚uprchlíka' obsažené v čl. 2 písm. c) uvedené směrnice. Podle čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 musí být tudíž prokázáno, že okolnosti, kvůli nimž bylo uprchlíkovi přiznáno jeho postavení, přestaly existovat, a že země státní příslušnosti uprchlíka je schopná a ochotná poskytnout dotčenému uprchlíkovi ochranu. K zániku postavení uprchlíka může dojít tehdy, jestliže v zemi státní příslušnosti uprchlíka je k dispozici trvalé řešení, které vylučuje pronásledování. Ochrana poskytnutá v zemi státní příslušnosti uprchlíka je v souladu s článkem 7 směrnice 2004/83, jestliže v ní existuje poskytovatel ochrany, který učiní přiměřené kroky k zabránění pronásledování, mimo jiné zavedením účinného právního systému pro odhalování, stíhání a trestání jednání představujících pronásledování. V případě, že ochrana před pronásledováním může být zajištěna pouze s pomocí mezinárodních vojenských jednotek,

může být taková pomoc považována za přiměřený krok k zabránění pronásledování podle čl. 7 odst. 2 směrnice 2004/83 za předpokladu, že tyto jednotky působí na základě mandátu mezinárodního společenství.

2) Otázka, zda osoba splňuje předpoklady pro poskytnutí podpůrné ochrany podle kapitoly V směrnice 2004/83, není součástí právních kritérií, která se uplatňují na zánik postavení uprchlíka. Pokud však vnitrostátní orgány rozhodnou, že postavení uprchlíka dotčené osoby zanikne v souladu s čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83, musí být učiněny všechny nezbytné kroky, aby bylo zajištěno, že dotčená osoba bude mít skutečnou možnost žádat o podpůrnou ochranu a že jsou plně zaručena její procesní práva.

3) V zemi státní příslušnosti uprchlíka musí být taková bezpečnostní situace, aby uprchlík nezačal v dohledné době splňovat předpoklady pro přiznání postavení uprchlíka. Stabilitu bezpečnostní situace v zemi státní příslušnosti uprchlíka musí vnitrostátní soud posuzovat jako nedílnou součást dostupnosti ochrany před pronásledováním předepsané v čl. 7 odst. 2 a čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83.

4) Dostupnost existenčního minima v zemi státní příslušnosti uprchlíka není samostatným relevantním kritériem při posuzování zániku postavení uprchlíka podle

čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83. Musí však být zohledněna při posuzování toho, zda lze změnu okolností považovat za významnou a trvalou ve smyslu čl. 11 odst. 2 uvedené směrnice a zda se uprchlík může postavit pod ochranu země své státní příslušnosti.

5) V situaci, kdy zanikly dosavadní okolnosti, na jejichž základě bylo dotčené osobě přiznáno postavení uprchlíka, musí být nové, odlišné okolnosti zakládající pronásledování podle článku 9 směrnice 2004/83 posuzovány na základě kritéria pravděpodobnosti uplatňovaného při přiznávání postavení uprchlíka podle článku 13 uvedené směrnice a čl. 4 odst. 4 směrnice 2004/83 se na takové posouzení nevztahuje."